

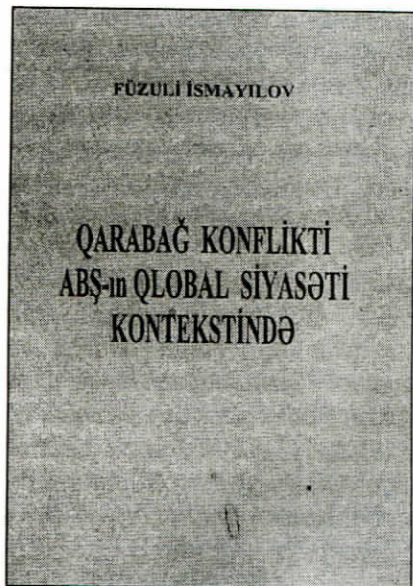
DAĞLIQ QARABAĞ KONFLİKTİNDƏ ABŞ-İN MÖVQEYİ

YENİ NƏŞR

Razim MƏMMƏDLİ

Qafqazda özünəməxsus siyasət yeridən ABŞ-ı bölgədə maraqlandıran konfliktlərdən biri də Dağlıq Qarabağ problemidir. Respublikamız üçün böyük bəlaya çevrilmiş Qarabağ probleminin həlli yolunda ABŞ-da aparılan müzakirələr, çıxarılan qərarlar Azərbaycan ictimaiyyəti tərəfindən diqqətlə izlənilir, təhlil edilir, onunla əlaqədar respublikamızın kütləvi informasiya vasitələrində külli miqdarda məqalələr işıq üzgü görünür. ABŞ-ın Ermənistan-Azərbaycan münaqişəsi ilə bağlı yürütdüyü siyasət gənc tədqiqatçı Füzuli İsmayılovun "Qarabağ konflikti ABŞ-ın qlobal siyasəti kontekstində" (Bakı, 2001) kitabında geniş şərhini tapmışdır. Kitabda əsas amil bu gün beynəlxalq ictimaiyyətin diqqət mərkəzində olan münaqişələrdən bi-

rinə – Ermənistan-Azərbaycan konfliktinə, onun həllində ABŞ-ın mövqeyinə yönəlmişdir.

Bəri başdan onu da qeyd edək ki, son vaxtlar ABŞ-ın Dağlıq Qarabağla bağlı yürütdüyü siyasət respublikamıza münasibətdə yaxşı mənada xeyli dəyişmişdir. ABŞ yaxşı başa düşür ki, bu bölgədə özünün nüfuzunu artırmaq və möhkəmlətmək üçün ilk növbədə sülh və sabitliyin bərpasına nail olmalıdır.

Respublikamızda Dağlıq Qarabağ probleminin geosiyasi köklərini araşdırmağa çalışan müəllif isə siyasi tarixçilərin faktlarına əsaslanaraq yazır ki, ABŞ-ın Azərbaycanla geosiyasətinin tarixi o qədər də qədim deyil. ABŞ Azərbaycanla yalnız 1918-ci ildə Demokratik Respublika qurulduqdan sonra ciddi maraqlanmağa başlamışdır.

Dağlıq Qarabağ konfliktini geosiyasi problem adlandıran müəllif yazır: "Qarabağ konflikti sözün əsl mənasında geosiyasi problemdir, çünki bunun ətrafında baş verən hadisələrin gələcəkdə hansı məcrada gedəcəyi nəinki həm Ermənistan, həm də Azərbaycanın müstəqilliyi üçün sınaq meydanıdır, habelə bütövlükdə regionda sabitliyi təmin etmək üçün taleyüklü məsələdir. ABŞ-ın həmin problemə münasibəti də müəyyən mənada bununla izah olunmalıdır".

Münaqişənin yaranma səbəblərindən söhbət açan F.İsmayılov

"sovet rəhbərliyinin daxili geosiyasi problemlərə dəyərincə realist yanaşmaması postsovet məkanında bu gün Qarabağ və ona bənzər problemlərin meydana çıxmasına səbəb olmuşdur" yazarkən nə qədər haqlı olsa da onun "biz hesab edirik ki, "Qarabağ geosiyasətinə" aparılan yol Türkiyədə yaşayan erməni millətçilərinin, xüsusilə erməni din xadimlərinin fəaliyyətindən başlayır" deməsi bilavasitə problemin yaranmasını tam əhatə etmir. Çünki bu məsələdə başqa ölkələrdə, xüsusən də Rusiya, Fransa, ABŞ-da yaşayan ermənilərin, eləcə də bu dövlətlərin rəhbərlərinin "əməyi" az olmamışdır.

Konfliktin ilkin mərhələsində ABŞ-ın bölgədə yürütdüyü siyasət, respublikamızı qane etməyən bir sıra təkliflər irəli sürməsi kitabda geniş təhlil olunmuş, bu təklifləri doğuran səbəblər açıqlanmışdır.

Kitabda diqqəti cəlb edən bölmələrdən biri də "Heydər Əliyev diplomatiyası və ABŞ-Azərbaycan beynəlxalq dialoqunda Qarabağ konflikti"dir. Bu fəsildə 907-ci əlavənin qəbulu və onun ləğvi uğrunda aparılan məqsədyönlü işdən, BMT-nin, ATƏT-in qəbul etdiyi qərarlardan, Lissabon sammitindən və s. məsələlərdən ətraflı söhbət açılmış, müəllif Ki-Uest görüşlərini konfliktin həlli strategiyasında yeni səhifə adlandırmışdır.